

Position paper mbo bekostiging

Een sterke onderwijsinfrastructuur per regio als basis voor een zorgvuldige herverdeling van middelen

Op 23 september 2026 vindt het rondetafelgesprek over de herziening van de mbo-bekostiging plaats. Namens Summa College, Koning Willem I College en Curio delen wij graag ons gezamenlijke perspectief. Wij doen dat vanuit een ambitie die wij met het ministerie delen: iedere jongere moet kunnen rekenen op goed en passend beroepsonderwijs, en iedere regio moet kunnen beschikken over voldoende vakmensen voor een sterke economie en samenleving.

Een nieuw bekostigingsstelsel dat recht doet aan regionale opgaven

Wij zien de herziening van de mbo-bekostiging als een kans om de onderwijsinfrastructuur duurzaam te versterken. Mbo-instellingen beschikken in hun regio over een unieke combinatie van onderwijs, voorzieningen, kennis en netwerken met werkgevers. Die infrastructuur is van grote waarde voor jongeren, voor de regionale arbeidsmarkt en voor opgaven als leven lang ontwikkelen en maatschappelijke weerbaarheid. Een bekostigingsstelsel moet deze publieke kracht ondersteunen: met toegankelijk onderwijs, doelmatige keuzes en een goede aansluiting op de regionale en bovenregionale arbeidsmarkt.

Wij steunen de introductie van de vaste voet als stabiele basis voor iedere mbo-instelling. Ook onderschrijven wij het belang van het behouden van talent voor de regio. Daarbij maken wij een wezenlijk onderscheid tussen het behoud van een specifieke instelling en het behoud van talent. Het publieke doel is dat jongeren zich kunnen ontwikkelen tot de vakmensen die een regio nodig heeft en dat zij daarna zoveel mogelijk voor die regio behouden blijven. Dat kan soms het behoud van een lokale instelling vragen, maar niet altijd.

Vanuit die gedeelde ambitie leggen wij een ander accent in de beoordeling van de structurele toegankelijkheidstoeslag. Niet het behoud van een individuele instelling, maar de regionale opgave en het feitelijke verzorgingsgebied moeten leidend zijn. Bovenregionaal onderwijsaanbod kan daar nadrukkelijk aan bijdragen, wanneer dit voor studenten goed bereikbaar is en verbonden blijft met de regionale arbeidsmarkt, bijvoorbeeld via stages, leerwerkplekken en werk. Toegankelijkheid betekent immers niet dat elke opleiding in elke regio wordt aangeboden, maar dat studenten daadwerkelijk toegang hebben tot kwalitatief hoogwaardig onderwijs dat past bij hun talenten en toekomstperspectieven.

Wij verzoeken u daarom de structurele toegankelijkheidstoeslag in te voeren onder expliciete en vooraf kenbare voorwaarden. Vooraf en periodiek moet worden beoordeeld waar de onderwijsbehoefte daadwerkelijk ligt, welke onderwijsinfrastructuur nodig is om talent voor de regio te behouden en welke route daarvoor het meest doelmatig is. Daarbij moeten lokale instandhouding, samenwerking, taakverdeling en bestaand bovenregionaal aanbod in

samenhang worden gezien. Deze zorgvuldige randvoorwaarden kunnen in het verdere wetgevingsproces nog een plek krijgen en helpen om de gezamenlijke ambitie waar te maken, in regio's met krimp én in regio's waar groei, nieuwe bedrijvigheid of een veranderende talentopgave om versterking van het onderwijsaanbod vraagt.

Het voorgestelde samenwerkingsbudget en de koppeling met de Talentstrategie zijn waardevol, maar dekken onze inzet niet volledig af. Zij kunnen samenwerking en talentontwikkeling stimuleren, maar bieden geen structurele zekerheid voor de onderwijsinfrastructuur die daarvoor nodig is. De regionale opgave moet daarom eerst bepalend zijn voor de structurele bekostiging. Het samenwerkingsbudget kan vervolgens helpen om samenwerking en talentontwikkeling binnen die opgave verder vorm te geven.

Dit betekent wat ons betreft:

- Het feitelijke verzorgingsgebied is leidend: studentenstromen, reistijden en aanbod over bestuurlijke grenzen heen worden meegewogen.
- Voor niveau 1 en 2 wordt nabijheid expliciet geborgd; voor niveau 3 en 4 wordt het bredere bereikbare aanbod betrokken.
- Bestaand én nieuw aanbod wordt getoetst op bereikbaarheid, overlap en risico op versnippering van studentenaantallen en infrastructuur.
- De regionale economie, samenleving, arbeidsmarktkrapte en toekomstige talentopgave worden meegewogen in de beoordeling.
- Samenwerking, taakverdeling en concentratie worden aantoonbaar onderzocht voordat structureel vergelijkbaar aanbod wordt bekostigd.
- Structurele compensatie is gericht op maatschappelijk noodzakelijke en niet-beïnvloedbare kleinschaligheid en wordt periodiek herijkt.

Onderbouwing

1. Toegankelijkheid: kijk naar de student, niet naar de instelling

Of onderwijs toegankelijk is, hangt af van de student: heeft de student vanuit zijn woonplaats binnen redelijke reisafstand toegang tot kwalitatief hoogwaardig onderwijs dat past bij zijn talenten en toekomstperspectieven? De praktijk laat zien dat mbo-studenten bereid zijn te reizen wanneer dat toegang geeft tot een opleiding die bij hen past. Na afronding blijven zij vaak in hun eigen regio wonen en werken. Studenten op niveau 1 en 2 volgen hun opleiding graag dicht bij huis; nabijheid is voor hen essentieel. Studenten op niveau 3 en 4 kijken breder en reizen zo nodig over gemeente-, provincie- en arbeidsmarktregiogrenzen heen.

Toegankelijkheid is voor hen daarom geen kwestie van wat één instelling of regio aanbiedt, maar van wat het hele feitelijke verzorgingsgebied te bieden heeft.

2. Beoordeel de regio, niet de instelling

Een daling van het aantal studenten bij één instelling betekent niet automatisch dat de toegankelijkheid van het onderwijs in dat gebied afneemt. Krimp van een instelling, krimp van de potentiële studentenpopulatie en verschraving van het bereikbare aanbod zijn drie verschillende vragen. Voor bekostiging is vooral de derde relevant. Beoordeel daarom het

feitelijke verzorgingsgebied: studentenstromen, reistijden, het aanbod van omliggende instellingen en de regionale economie en arbeidsmarkt. Bovenregionaal onderwijs bedient vaak meerdere regio's tegelijk. Studenten die elders studeren, lopen vaak stage en werken later in hun eigen regio. Dat is doelmatig en kan juist bijdragen aan het behoud van talent voor de regio van herkomst.

3. Voorkom versnippering, ook bij nieuw aanbod

Opleidingen op niveau 3 en 4 vragen om specialistische infrastructuur: gespecialiseerde docenten, apparatuur, praktijkvoorzieningen, stageplekken, hybride leeromgevingen en duurzame relaties met werkgevers. Wanneer aanvullende bekostiging voor krimpinstellingen ertoe leidt dat meerdere instellingen vergelijkbaar onderwijs aanbieden terwijl dat al bereikbaar is, werkt dat averechts: studentenaantallen versnipperen dan over te veel opleidingen. Dan komen kwaliteit én doelmatigheid onder druk, juist nu arbeidsmarktkrapte ook studenten, docenten en praktijkplekken schaars maakt. Dit geldt niet alleen voor bestaand aanbod: ook uitbreiding met nieuwe middelen kan tot dubbel aanbod leiden als vergelijkbare capaciteit al binnen bereik is.

4. Arbeidsmarkt en regionale economie wegen net zo zwaar als studentenaantallen

Naast dalende studentenaantallen heeft Nederland te maken met structurele arbeidsmarktkrapte. Een regio met een dalende jongerenpopulatie kan tegelijkertijd een grote of groeiende behoefte aan vakmensen hebben. Economische bedrijvigheid, maatschappelijke voorzieningen en werknemersstromen houden zich, net als studenten, niet aan bestuurlijke grenzen. Een regionale analyse moet daarom altijd twee ontwikkelingen samen bekijken: hoeveel potentiële studenten er zijn en hoe zij zich bewegen, én welke vakmensen de regionale en bovenregionale arbeidsmarkt nodig heeft. Het aantal studenten alleen zegt onvoldoende over wat een regio aan onderwijsinfrastructuur nodig heeft.

5. Dit is precies wat de minister, de Reviewcommissie en de Talentstrategie al willen

Toegankelijkheid, een doelmatig mbo-stelsel en aansluiting op de regionale arbeidsmarkt zijn geen nieuwe eisen. De minister heeft ze zelf aan dit wetsvoorstel verbonden. De Reviewcommissie onderschrijft de volgorde die wij voorstellen. De commissie wijst erop dat financiële doorrekeningen onvoldoende basis vormen voor een keuze tussen varianten zolang het onderliggende probleem niet scherp genoeg is gedefinieerd, en maakt onderscheid tussen kleinschaligheid die maatschappelijk noodzakelijk en niet te beïnvloeden is, en schaalnadelen die wél kunnen worden verminderd — door samenwerking, taakverdeling of concentratie. Eerst vaststellen in welke categorie een regio valt, dan pas de structurele herverdeling van middelen bepalen. Ook de Nationale Talentstrategie wijst dezelfde kant op: eerst de regionale arbeidsmarkt- en onderwijsbehoefte in kaart brengen en daarna de passende herverdeling vastleggen. Doen we dat in omgekeerde volgorde, dan lopen we het risico dat de herverdeling een onderwijsstructuur vastlegt die later, via diezelfde Talentstrategie, weer moet worden aangepast.

Tot slot: samen bouwen aan het mbo van de toekomst

Wij geloven dat de herziening van de bekostiging kan bijdragen aan een sterke, toegankelijke en toekomstbestendige mbo-infrastructuur. Daarvoor is het nodig dat de structurele toegankelijkheidstoeslag niet alleen wordt verbonden aan de ontwikkeling van een individuele instelling, maar aan de onderwijsbehoefte in het feitelijke verzorgingsgebied. Een toets op demografie, studentenstromen, bereikbaarheid, bestaand en nieuw aanbod, regionale economie en samenleving, arbeidsmarktkrapte en de toekomstige talentopgave maakt die beoordeling zorgvuldig en uitlegbaar.

Waar samenwerking, taakverdeling of concentratie een doelmatiger oplossing biedt, moet dat in de bekostiging kunnen doorwerken. Waar kleinschaligheid maatschappelijk noodzakelijk en niet-beïnvloedbaar is, moet de toeslag juist zekerheid bieden. Zo houden we oog voor verschillen tussen regio's én voor de samenhang van het stelsel. Dat is de route naar een mbo dat daadwerkelijk klaar is voor de toekomst en aantoonbaar bijdraagt aan wat studenten, werkgevers en de samenleving nodig hebben.

Namens de Colleges van Bestuur van
Summa, Koning Willem I College en Curio,

Annemarie Moons
Vz. CvB Summa

SUMMA

Jos van Kessel
Vz. CvB Koning Willem I College

**KONING
WILLEM I
COLLEGE**

Rob Neutelings
Vz. CvB Curio

curio